

Mariusz ORŁOWSKI. *Puławscy zielonoświątkowcy. Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej w Puławach w latach 1991-1995*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Semper”, 2018 ss. 115 (il.).

DOI: <https://doi.org/10.18290/rt21687-9>

Ruch pentekostalny należy do nurtu chrześcijaństwa ewangelikalnego (ewangelicznego). Obecnie znajduje się on w fazie globalnego wzrostu. Szacuje się, że na początku XXI wieku liczba zielonoświątkowców na świecie wynosi ponad 520 mln wiernych¹. Ruch tworzy mozaikę różnych denominacji posiadających odrębną podmiotowość, własną nazwę, strukturę i specyfikę doktrynalną. Chrześcijanie pentekostalni kładą nacisk na odnowę charyzmatów i ich praktyczne zastosowanie w pobożności wspólnotowej i osobistej. Dzielią z chrześcijanami tradycji ewangelikalnej przekonanie o konieczności osobistego nawrócenia (narodzenia na nowo²), powrotu do prostoty nabożeństw, praktycznej pobożności opartej na Piśmie Świętym. Obecnie co czwarty chrześcijanin przynależy do wspólnot o charakterze ewangelikalnym³. Na temat pentekostalizacji współczesnego chrześcijaństwa toczy się obecnie interesująca dyskusja⁴.

¹ Por. David B. Barrett, Told M. Johnson, „Annual Statistical Table on Global Mission”. *International Bulletin of Missionary Research* 27(2003), 1, 24-25. Według prognoz w ciągu najbliższych 20-30 lat liczba zielonoświątkowców osiągnie 800 mln wiernych: Patrick Johnstone, *The Future of the Global Church: History, Trends and Possibilities* (Downers Grove, 2011), 124.

² Piotr Nowak, „Nowonarodzenie w perspektywie pentekostalnej”, *Rocznik Teologiczny ChAT*, 56(2014), 1: 89-102.

³ Szerzej na temat tego nurtu zob. Tadeusz J. Zieliński, *Protestantyzm ewangelikalny. Studium specyfiki religijnej* (Warszawa, 2013). Na innym miejscu ten sam autor stwierdza: „Ewangelikalizm zaistniał w XVIII wieku w łonie protestantyzmu anglosaskiego [...] jako ruch pobożnościowy o charakterze ponadwyznaniowym. Był odpowiednikiem europejsko-kontynentalnego pietyzmu, a współcześnie jest z nim właściwie scalony. Nie posiada własnej doktryny eklezjologicznej i sakramentologicznej. Ewangelikanami są protestanci różnych wyznań i zapytrywań teologicznych. Łączy ich wspólny typ pobożności: podkreślanie konieczności świadomego nawrócenia do Chrystusa (często używa się pojęcia „nowego narodzenia”), pilnej lektury Pisma św., misjonowania i zachowywania rygorystycznej etyki opartej na Biblii”. Cyt. za: Tadeusz J. Zieliński, „Złożoność ewangelikalizmu”, *Jednota* (2011), 1-2: 7.

⁴ Przemysław Sawa, „Spór o pentekostalizację Kościoła”, *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* 51(2018), 1: 100-119.

W tym kontekście pojawia się recenzowane studium, poświęcone lokalnej wspólnocie, jaką jest społeczność (zbór) puławskich zielonoświątkowców należących do Kościoła Chrześcijan Wiary Ewangelicznej (dalej: KChWE)⁵, jednego z kościołów zielonoświątkowych w Polsce, autorstwa Mariusza Orłowskiego pt. *Puławscy zielonoświątkowcy. Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej w Puławach w latach 1991-1995*⁶. Monografia ukazała się nakładem Wydawnictwa Naukowego „Semper” w 25 rocznicę erygowania zboru KChWE w Puławach.

W recenzowanej książce Autor podjął się przedstawienia historii i charakterystyki omawianej społeczności. Jest to o tyle interesujące, że niewiele ewangelikalnych zborów w Polsce posiada utrwaloną w formie publikacji książkowej historię wspólnoty. Przyczyny takiego stanu rzeczy są zapewne złożone. Środowiska ewangelikalne nie są zorientowane na zachowanie własnej historii, interesuje je raczej przyszłość niż przeszłość. Niektóre lokalne wspólnoty mają swoje kroniki, ale nie jest to powszechne i często są one prowadzone przez osoby do tego merytorycznie nieprzygotowane. Sytuacja bywa zdecydowanie bardziej skomplikowana w przypadku zborów przedwojennych, których archiwa zaginęły w wyniku wojennej zawieruchy, odtworzenie ich historii staje się nieraz wręcz niemożliwe. Podobnie rzecz się ma z dokumentami wielu zborów, które zostały skonfiskowane przez Urząd Bezpieczeństwa w latach 50. XX wieku i można uznać za bezpowrotnie stracone, na co zwracają uwagę badacze⁷. Niektóre zbory w Polsce mają korzenie niemieckie, więc ich przedwojenne archiwa – jeżeli przetrwały – są w języku niemieckim i dodatkowo znajdują się w niezlokalizowanych ośrodkach⁸.

Biorąc pod uwagę wszystko powyższe, z tym większą radością należy powitać pojawienie się na rodzimym rynku księgarskim tej monografii. Rozprawa składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, dwóch aneksów, indeksu osób oraz fotografii.

W wstępie Autor prezentuje zjawisko ruchu pentekostalnego, omawia dotychczasowe próby opisanego jego historii w Polsce oraz charakteryzuje metodologię własnych badań. Następnie w sześciu rozdziałach przedstawia kolejno:

⁵ Leszek Jańczuk „Wspólnoty pentekostalne w Polsce i ich klasyfikacja”, *Łódzkie Studia Teologiczne* 25(2016), 4: 29.

⁶ We wrześniu 2020 r. p. Mariusz Orłowski uzyskał doktorat na Wydziale Teologii KUL.

⁷ Por. Zbigniew Pasek, *Związek Stanowczych Chrześcijan. Studium historii idei religijnych* (Kraków: Instytut Religioznawstwa UJ, 1993), 13.

⁸ Na przykład pierwsze wielkomięskie zbory baptystyczne, aktualnie działające na terytorium Polski, powstały w miejscowościach, takich jak Elbląg, Wrocław czy Szczecin, a więc na terenie ówczesnych Prus.

1) genezę ruchu zielonoświątkowego na świecie i w Polsce; 2) osobę i nauczanie Dereka Prince'a – osoby, która wywarła zasadniczy wpływ na teologię KChWE; 3) proces ewolucji puławskiej wspólnoty zielonoświątkowej od domowej grupy modlitewnej do samodzielnego zboru KChWE w Puławach; 4) wsparcie działań misyjno-ewangelizacyjnych zboru KChWE w Puławach przez zagranicznych misjonarzy i ewangelistów; 5) wspomaganie tych działań przez przedstawicieli innych zborów KChWE; 6) okoliczności połączenia się puławskich wspólnot zielonoświątkowych w ramach zboru KChWE i dalsze losy liderów tychże wspólnot. W zakończeniu pracy M. Orłowski podsumowuje wyniki swych analiz oraz wskazuje możliwy kierunek dalszych badań nad historią zboru KChWE w Puławach. Bibliografia, która zawiera wykaz wykorzystanych w pracy tekstów, została podzielona na źródła, opracowania i literaturę pomocniczą. Do pracy dołączono dwa aneksy. Pierwszy z nich to zasady wiary KChWE zatwierdzone przez Synod w 1992 roku; drugi – to kopia pisma pastora Edwarda Rutkowskiego, prezbitera naczelnego KChWE, do Wydziału Spraw Obywatelskich UW w Lublinie informującego o powołaniu w Puławach zboru KChWE. W indeksie znalazły się nazwiska osób występujących w opisywanych wydarzeniach. Dołączone do pracy fotografie dokumentują z kolei działalność zboru KChWE w Puławach w latach 1991-1995.

Podjęwając się oceny monografii autorstwa M. Orłowskiego, należy przede wszystkim zwrócić uwagę na fakt, że jest to pierwsza i do tej pory jedyna monografia naukowa poświęcona konkretnej wspólnocie KChWE w jego ponad dziesięćdziesięcioletniej historii. Autor książki prezentuje w niej historię zboru KChWE w Puławach, ale ukazuje ją na tle działalności całego KChWE. Trzeba przyznać, że świetnie poradził sobie z wieloraką złożonością aspektów historycznych. Na uznanie zasługuje też aparat naukowy, ze szczególnym uwzględnieniem przypisów, które same w sobie stanowią kopalnię wiedzy na temat wolnych Kościołów typu protestanckiego.

Wreszcie, studium zaprezentowane przez M. Orłowskiego ma ewidentnie charakter ekumeniczny, co przejawia się obiektywizmem ferowanych ocen. Nic w tym dziwnego, biorąc pod uwagę fakt, że rozprawa *Puławscy zielonoświątkowcy* powstała w środowisku Instytutu Ekumenicznego KUL, a jej recenzentami wydawniczymi byli jego pracownicy naukowcy, profesorowie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, dr hab. Piotr Kopiec i ks. dr hab. Sławomir Pawłowski SAC.

Recenzenci wydawniczy zwrócili uwagę na obiektywny charakter studium. Mimo że Autor pracy był osobiście zaangażowany w powstanie i rozwój zboru KChWE w Puławach, to udało mu się ustrzec przed *niebezpieczeństwem zredagowania pamiętnika*. Wyraźnie troszczy się o obiektywną i udokumentowaną

formę przekazu. Z tego powodu przedłożone studium przypadku stanowi niewątpliwie cenne narzędzie w badaniu historii ruchu zielonoświątkowego i pewnego rodzaju wzorzec dla podobnych prac (cytaty pochodzą z recenzji wyd.).

Zgadając się z wysoką oceną pracy Mariusza Orłowskiego przez recenzentów wydawniczych, na koniec należy wyrazić nadzieję na pojawienie się na rodzimym rynku wydawniczym kolejnych publikacji prezentujących ewangelikalne wspólnoty kościelne, gdyż jest to nadal obszar słabo eksplorowany badawczo.

Wojciech Gajewski

Uniwersytet Gdański

Instytut Historii

e-mail: wojciech.gajewski@ug.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2958-6143>